

Історико-політичні проблеми сучасного світу:
Збірник наукових статей. – Чернівці:
Чернівецький національний університет,
2020. – Т. 41. – С. 105-112
DOI: 10.31861/mhpi2020.41.105-112

Modern Historical and Political Issues:
Journal in Historical & Political Sciences. – Chernivtsi:
Chernivtsi National University,
2020. – Volume. 41. – pp. 105-112
DOI: 10.31861/mhpi2020.41.105-112

УДК 327(430)

© Галина Івасюк¹

Основні виклики сучасній зовнішній політиці Німеччини

У статті розкриваються результати дослідження основних викликів, які постали перед зовнішньою політикою Німеччини у XXI столітті. Німецька єдність стала свого часу одним із ключовим факторів формування постбіполярної системи міжнародних відносин. В рамках цієї системи німецька зовнішня політика отримала певну парадигму можливостей. Проте у XXI столітті можна спостерігати значні трансформації постбіполярної системи міжнародних відносин, які, відповідно, можна розглядати як виклики чи як нові можливості для зовнішньої політики Німеччини. Терористичні атаки, міжнародна економічна криза, міграційні потоки, вихід на міжнародну арену нових акторів, а також епідемія COVID-19, поставили під сумнів міжнародний порядок, сформований після руйнування біполярності. Перед об'єднаною Німеччиною, формування якої було одним з ключових параметрів постбіполярної системи міжнародних відносин, постало питання про її змінену роль у зміненій системі міжнародних відносин.

Ключові слова: зовнішня політика Німеччини, постбіполярна система міжнародних відносин, міжнародна безпека, мультилатералізм.

Main Challenges to Modern Foreign Policy of Germany

In the past decades, foreign policy firstly of Western Germany and subsequently of a unified German state, was determined by the results of World War II. The reunification of German lands, the redemption of guilt for resolving the global conflict, and the restoration of a positive perception of Germany in the eyes of the international community were the main motives of Germany's foreign policy at the end of the twentieth century. However, successful actions in these directions have raised the debate in German society about new ambitious foreign policy goals.

Modern Germany is one of the leading actors in both the global and European political arenas, an active participant in the settlement of the Russian-Ukrainian conflict. Therefore, the study of current factors of its foreign policy is of particular topicality for Ukraine.

The purpose of our research is to identify the main challenges of contemporary German foreign policy, and the tasks are 1) to familiarize ourselves with the official vision of the foreign policy directions and priorities of Germany; 2) to study the sources devoted to modern foreign policy of Germany; 3) to identify the key challenges facing Germany's foreign policy in the 21st century.

The conditions of the post-bipolar system of international relations allowed Germany to extend its influence upon the European system of international relations, but by non-military, economic and humanitarian methods. But, in the conditions of constant transformation of the system of international relations, Germany faces new challenges, and therefore today we can talk about potential transformations of its foreign policy.

Keywords: German foreign policy, post-bipolar system of international relations, international security, multilateralism.

Впродовж попередніх десятиліть зовнішня політика спочатку Західної Німеччини, а згодом і об'єднаної Німецької держави визначалася наслідками Другої світової війни. Возз'єднання німецьких земель, спокутування провини за розв'язання глобального конфлікту та відновлення позитивного сприйняття Німеччини в очах міжнародної спільноти належали до основних моти-

¹ Кандидат політичних наук, асистент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна. E-mail: galynaivasiuk@gmail.com; <http://orcid.org/0000-0002-7630-2481>.

вів зовнішньої політики Німеччини кінця ХХ століття. Проте успішні дії в цих напрямках дозволили підняти у німецькому суспільстві дискусію про нові амбіційні цілі зовнішньої політики. Сучасна Німеччина – один з провідних акторів як на глобальній, так і на європейській політичній арені, активний учасник врегулювання російсько-українського конфлікту. Тому дослідження нинішніх чинників її зовнішньої політики має для України особливу актуальність.

Особливостям зовнішньої політики Німеччини присвячені численні праці німецьких науковців. У монографії Грегора Шьолгена² детально описано розвиток зовнішньої політики ФРН від дводержавності аж до початку ХХІ ст. Крістіан Гаке³ дослідив відновлення впливу Німеччини на світову політику. Штефан Бірлінг⁴ аналізує зовнішню політику Німеччини крізь призму зовнішньополітичних норм, акторів та рішень. Ларс Кольшен⁵ досліджує основні напрямки, рамкові умови та принципи німецької зовнішньої політики, а також її перспективи розвитку. Улріх Роос⁶ у своїй праці прагне відтворити основоположні принципи дії німецької зовнішньої політики. Кай Беренс⁷ присвятив своє дослідження стратегічно важливим для Німеччини відносинам у трикутнику Берлін – Париж – Вашингтон, зокрема після 11 вересня 2001 року. У колективній монографії під редакцією Томаса Єгера, Александра Гьозе та Кая Оппермана⁸ розглядаються питання безпеки, добробуту, інституцій та норм у німецькій зовнішній політиці.

Метою нашого дослідження буде визначити основні виклики сучасній зовнішній політиці Німеччини, а завданнями – 1) ознайомитись з офіційним баченням напрямків та пріоритетів зовнішньої політики Німеччини; 2) опрацювати джерела, присвячені сучасній зовнішній політиці ФРН; 3) визначити ключові виклики, які постали перед зовнішньою політикою Німеччини у ХХІ столітті.

Відновлення німецької державної єдності ознаменувало руйнування Ялтинсько-Потсдамської системи, що невдовзі завершилось розпадом СРСР та соціалістичного табору. Об'єднання Німеччини та розпад СРСР відкрили перед ФРН перспективи здобуття ролі держави, що суттєво впливає на міжнародні процеси як на регіональному, так і глобальному рівнях. Німецька єдність стала наслідком, як власне і чинником, трансформації міжнародної системи. Проте німецька зовнішня політика все ж значно мірою визначалася традиціями біполярного протистояння. Європейська та євроатлантична інтеграція об'єднаної Німеччини залишалась як фактором стримування німецьких амбіцій, так і ознакою її повноцінної ролі у міжнародних відносинах.

Як свого часу передбачав О. Бісмарк⁹, Німеччина стала об'єднуючою ланкою між Заходом та Сходом, центральним структурним елементом європейської та євроатлантичної моделей в Європі. Її євроатлантична інтеграція об'єднала Західну та Східну Європу, а її політика сприяла співпраці між Європою та Росією, а також між НАТО і Росією. Союз із Німеччиною дав змогу США більш ефективно здійснювати свою політику в Європі, а Німеччині створив вагому противагу до російської загрози. Водночас сама Росія залишалася важливим стратегічним партнером для Німеччини. Таким чином, Німеччина, притримуючись прозахідного курсу, водночас сприяла співпраці на євразійському рівні, об'єднуючи євроатлантичну та євразійську моделі в

² Schöllgen G. (2004), *Die Außenpolitik der Bundesrepublik Deutschland von den Anfängen bis zur Gegenwart*, C.H.Beck, München, 277 S.

³ Hacke C. (1993), *Weltmacht wider Willen: die Außenpolitik der Bundesrepublik Deutschland*, Frankfurt am Main u.a., Ullstein, 678 S.

⁴ Bierling S.G. (2005), *Die Außenpolitik der Bundesrepublik Deutschland: Normen, Akteure, Entscheidungen*, München, Wien u. Oldenbourg, 355 S.

⁵ Colschen L.C. (2010), *Deutsche Außenpolitik*, Fink, Paderborn, 456 S.

⁶ Roos U. (2010), *Deutsche Außenpolitik eine Rekonstruktion der grundlegenden Handlungsregeln*, Verl. für Sozialwiss., Wiesbaden, 353 S.

⁷ Behrens K. (2005), *Prioritätenwechsel in der deutschen Außenpolitik? Berlin, Paris, Washington – das strategische Dreieck der deutschen Außenpolitik nach dem 11. September 2001*, Lang, Frankfurt am Main, Berlin, Bern, New York, Paris, 182 S.

⁸ Jäger T., Höse A. und Oppermann K. (2011), *Deutsche Außenpolitik. Sicherheit, Wohlfahrt, Institutionen und Normen*, VS Verlag, Wiesbaden, 768 S.

⁹ Баев В.Г. (2008), “Политические и правовые взгляды канцлера Германии Бисмарка”, *Государство и право*, Москва, № 6, С. 88-94.

єдину систему. Роль Німеччини у ЄС важко переоцінити. Взаємно впливаючи одна на одну, Німеччина і Франція сформували засади існування ЄС. Німеччина також тісно співпрацювала зі східними сусідами, пропонуючи їм альтернативну до нацистської політику взаємовигідного партнерства, і таким чином здійснювала свій вплив та покращувала імідж в регіоні Східної Європи, формуючи водночас противагу партнерству з Росією¹⁰.

Умови постбіполярної системи міжнародних відносин дозволили Німеччині поширювати свій вплив за межі європейської системи міжнародних відносин, проте невійськовими, економічними та гуманітарними методами. Але, в умовах постійної трансформації системи міжнародних відносин, перед Німеччиною постають нові виклики, і тому сьогодні можна говорити про потенційні трансформації її зовнішньої політики.

Як зазначає сайт міністерства зовнішніх справ Німеччини, до основних принципів німецької зовнішньої політики належать: суверенна Європа, трансатлантичне партнерство, мир та безпека, демократія та права людини, а також багатополюсність. Подальші пріоритети можна виокремити зі змістового наповнення сайту. Основними темами, які освітлює МЗС Німеччини, є права людини, гуманітарна допомога, попередження криз та стабілізація, культура та міжкультурний діалог, міжнародна економіка, проблем клімату та довкілля, біженці та міграційні процеси, роззброєння та контроль над озброєннями, боротьба з тероризмом та організованою злочинністю, співпраця в рамках ООН задля глобального розвитку, енергетика, права робочих у міжнародному контексті, міжнародне право, міжнародна кібер-політика, політика здоров'я, урбанізація¹¹.

Регіонами, які виокремлені на сайті МЗС, є трансатлантичний регіон, Близький та Середній Схід, Афганістан, Азія, Африка та Латинська Америка. Щодо міжнародних організацій, співпраця з якими має ключове значення для Німеччини, то такими представлені ООН, G7 та G20, НАТО, ОБСЄ, Рада Європи та ЮНЕСКО. Європейська інтеграція та Європейський Союз становлять основу та напрямок зовнішньої політики Німеччини. Зміцнення згуртованості ЄС та тісна співпраця з усіма країнами-членами ЄС є центром зовнішньополітичних дій¹².

Проте постає питання готовності Німеччини до повноцінної участі у вирішенні військових конфліктів. Зокрема, група авторів (Й. Бітгнер, М. Брост, П. Даузенд, Т. Гільдербранд та М. Туман) у відомій газеті «Цайт» досліджує специфіку реагування А.Меркель на конфлікт у Сирії. На їх думку, німецька канцлерка, підтримуючи позицію євроатлантичного альянсу ідеологічно, уникає дієвої участі у розв'язанні конфлікту, хоча така участь могла б принципово змінити роль Німеччини на міжнародній арені. Автори припускають, що пасивність Німеччини зумовлена відсутністю зовнішньо-політичної стратегії, у якій були б прописані відповідні пункти. У цій же статті дослідники наводять і аргументи опонентів своєї позиції, які опираються на тому, що Німеччина має в достатку власних проблем, уроки історії свідчать проти участі Німеччини у військових акціях, німецький вплив надто малий, а військові удари не є вирішенням. З іншого боку, повномасштабна участь Німеччини у вирішенні військових конфліктів могла б дозволити їй претендувати на постійне членство у РБ ООН, що суттєво підвищило б престиж і вплив Німеччини у світі¹³.

Темі необхідності змін у зовнішній політиці Німеччини присвячена і стаття Ріхарда Герцінгера у часописі «Вельт». У своєму огляді автор піднімає такі аспекти, як реагування Німеччини на російсько-український конфлікт, на дії Росії у Сирії, на кризу в Греції та на приплив біженців. На думку Герцінгера, у німецькій «політиці миру» спостерігається все більша дистанція від провідних західних держав та США. Щоб не справити однак враження ухиляння на західних партнерів, Німеччина бере символічну участь у військових операціях (постачання зброї до ку-

¹⁰ Івасюк Г.О. (2014), *Розвиток зовнішньої політики Німеччини в контексті еволюції системи міжнародних відносин: дис. канд.: 23.00.04*, Чернівці, С. 136-154.

¹¹ „Grundprinzipien deutscher Außenpolitik“, *Auswärtiges Amt*, available at: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/themen/grundprinzipien/216474?isLocal=false&isPreview=false> (accessed 31 January 2020).

¹² “Regionen“, *Auswärtiges Amt*, available at <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/regionaleschwerpunkte> (accessed 31 January 2020).

¹³ Bittner J., Brost M., Dausend P., Hildebrandt T. and Thumann M. (2018), “Deutschland, fast startklar”, *Die Zeit*, Nr. 17, available at: <https://www.zeit.de/2018/17/aussenpolitik-strategie-verantwortung-deutschland-angela-merkel/komplettansicht> (accessed 31 January 2020).

рдської Пешмерга та відправлення розвідувальних літаків «торнадо» до сирійського театру війни).

Автор критикує німецьку зовнішню політику за «ув'язнення у 90-х», недоречну «помірність» як ідеологічний концепт Берліну та відкриття німецьких кордонів для біженців без узгодження з європейськими партнерами. Такі ключові поняття німецького зовнішньополітичного дискурсу, як «діалог», «деескалація» та «відновлення довіри», на думку Герцінгера, руйнують єдність західного альянсу у глобальній політиці, а питання інтересів та стратегічних перспектив Німеччини взагалі нівелюються у цьому контексті¹⁴.

Нові можливості для німецької зовнішньої політики постали внаслідок формування широкої коаліції в результаті останніх виборів. Дослідити ці перспективи поставав собі за мету К.Шольц для читачів широко популярного медіа-ресурсу «Німецька хвиля». Автор зазначає, що у преамбулі коаліційної угоди та в першому розділі «Новий прорив для Європи» мова йде про роль Німеччини у світі, який став менш безпечним, а Німеччина на нові виклики планує відповідати більшим обсягом міжнародно-політичної співпраці. Також К.Шольц акцентує на тезі про «новий прорив» задля довгострокового миру, безпеки та процвітання.

У своїй статті автор опирається на бачення двох зовнішньо-політичних експертів з нового парламенту – Й.Хардта (ХДС) та Р.Мюценіча (СДП). На думку Й.Хардта, у контексті обговорення нової зовнішньої політики Німеччини мова йшла також про певне відмежування від зовнішньої політики США – на відміну від адміністрації Дональда Трампа, Німеччина готова взяти на себе більше відповідальності на міжнародному рівні. Німеччина прагнула б знову подати заявку на непостійне місце в Раді Безпеки ООН і також могла б уявити собі на постійному місці при реструктуризації. Іншою позитивною тенденцією Й.Хардт вважає потенційне збільшення витрат на оборону.

На відмежування від політики США наголошує також Р.Мюценіч. За його висловленням, Німеччина прагне зміцнити міжнародні організації, віддана суверенітету держав і роззброєнню. Також політик наголошує на значимості європейської політики та подальшої євроінтеграції для нової коаліції та ефективності нового механізму прив'язки оборонних витрат до фондів співпраці на розвиток.

Щодо відносин з Туреччиною, вони залишаються в пріоритеті, оскільки та є партнером НАТО та відіграє роль у вирішенні регіональних конфліктів. З іншого боку, Німеччина наполягає на прогресі прав людини та верховенства права у внутрішніх справах Туреччини. І хоча свого часу мова йшла про припинення переговорів про вступ між Європейським Союзом та Туреччиною (Мартін Шульц), А.Меркель не притримується цієї позиції, і відносини з Туреччиною залежать від політичної волі багатьох персоналій та сил.

Що стосується питань біженців, було прийнято рішення про прийняття «відповідальної політики». Р.Мюценіч говорить про «реалістичну політику щодо біженців»: люди зможуть приїхати до Німеччини в майбутньому, але в той же час, інтереси німецьких громад мають бути враховані, адже вони повинні бути в змозі гарантувати розміщення та харчування для біженців.

Також Німеччина збереже свою критичну позицію щодо анексії Криму та конфлікту в Україні. Відносини з Україною та Росією залишаються в центрі уваги німецької зовнішньої політики. «Ми не повинні піддаватися внутрішньо-політичним акторам обох країн», – попередив Р.Мюценіч¹⁵.

Нільс Шмід у своїй статті простежує наступність зовнішньо-політичних рішень Німеччини від епохи Г. Шредера до А. Меркель, акцентуючи на здобутках урядів СДП. Зокрема він зупиняється на проблемі експорту озброєнь. Досягненням нової коаліції, на його думку, є те, що переглянуті постанови передбачають більш обмежувальну практику схвалення експорту зброї. Зокрема, стрілецька зброя може експортуватися лише до країн-членів ЄС, членів НАТО чи інших еквівалентних країн (Австралії, Японії, Новій Зеландії та Швейцарії). Подальшою ціллю у сфері безпеки є збільшення європейської співпраці, а отже, і підтримка спільних проектів, та-

¹⁴ Herzinger R. (2015), “Das gefährliche Problem der deutschen Außenpolitik”, *Die Welt*, available at: <https://www.welt.de/politik/deutschland/article150198763/Das-gefaehrliche-Problem-der-deutschen-Aussenpolitik.html> (accessed 31 January 2020).

¹⁵ Scholz K.A. (2018), „Deutschlands zu erwartende Außenpolitik”, *Deutsche Welle*, available at: <https://www.dw.com/de/deutschlands-zu-erwartende-aussenpolitik/a-42501820> (accessed 31 January 2020).

ких як розробка нового винищувача (основної системи повітряного бою) і нового покоління танків (основної системи наземного бою).

Н. Шмід пише, що Німеччина має більш обережну, ніж США, позицію на Близькому Сході, і активно обстоює політику ядерного стримування. Підписання Іранської ядерної угоди у 2015 році було свого часу успішним завершенням дипломатичного марафону. Закінчення угоди буде не лише ще одним серйозним ударом по міжнародному контролю над озброєнням, а й по дипломатії. Тому важливо, на думку Н. Шміда, щоб Німеччина разом з Францією та Великобританією працювали над поверненням США та Ірану до столу переговорів¹⁶.

На думку Йохена Бітнера, епоха постбіполярного світу закінчилася у три акти: терористичний напад 2001 року, фінансова криза 2008 року та міграційний потік з Африки і Близького Сходу 2015/16 рр. повністю змінили світоустрій¹⁷. Світова спільнота відчула небезпеку глобалізованого світу швидких комунікацій, військові втручання в Афганістані, Іраку та Лівії не принесли більше безпеки на Захід, а більше смертей. Фінансова криза та загибель солдат у військових операціях спричинили розчарування у американському суспільстві, а міграція бідних та біженців у Європу спричинила страхи культурного «відчуження», тероризму та подальшого економічного спаду у європейській спільноті. Обрання Дональда Трампа президентом США, успіхи Марін ле Пен та Брексіт стали чималими викликами для євроатлантичного союзу. Іншим важливим феноменом інформаційного світу є те, що громадській ігнорує інформацію, пропоновану традиційними ЗМІ (радіо, телебачення), отримуючи її натомість через соціальні мережі.

До загроз європейського майбутнього Й. Бітнер відносить також зволікання з прийняттям рішень у плюралістичних суспільствах та обговорення питань ідентичності замість подолання кризи. Праві сили закидають правлячій більшості звинувачення у нездатності реагувати на виклики, на що євроатлантична більшість відповідає моральними закликами. На його думку, в цих умовах постає загроза експансії Китаю на Захід та у регіон ЦСЄ, оскільки китайська еліта не дослуховується до ідейного дискурсу, нав'язуючи ідеологію централізовано і зоощаджуючи в такий спосіб час на прийняття рішень, і не прив'язує економічне співробітництво до демократичних реформ та внутрішньої політики держав, завойовуючи цим собі партнерів у наближених до Європи регіонах. Враховуючи дешевизну сировини, відсутність екологічного та профспілкового контролю і, відповідно, дешевизну китайських товарів, а також демографічну перевагу Китаю, ця держава у недалекому майбутньому може становити реальну загрозу для Заходу. Перевагою Європи у стратегічно важливій сфері штучного інтелекту та технологій досі залишається історична першість, яку вона проте може втратити¹⁸.

Подальшим викликом Й. Бітнер вважає демографічний сплеск та зростаючі амбіції арабських та африканських держав. За прогнозами, до 2050 року, з 2,2 млрд. людей, на які збільшиться населення світу, 1,3 млрд. буде африканським, а це тотожно населенню Китаю сьогодні. І якщо Європа не зуміє знайти шлях подолати розрив між економічним та демографічним зростанням, на неї чекає нова хвиля мігрантів та біженців. На думку автора, у Західному світі зростає страх, що демографічні та технологічні зміни відбудуться швидше, ніж демократія зможе це регулювати. У людей складеться враження, що демократія зосереджена навколо себе, намагаючись вирішити проблеми, яких не було б без демократії, і вони почнуть недооцінювати її ліберальну природу. У зв'язку з наведеними аргументами, Й. Бітнер закликає до прискореного реагування на виклики сьогодення та більшої взаємної толерантності у дискусії між правими та лівими силами у німецькому соціумі та політикумі задля цього¹⁹.

З вищенаведених розвідок можна виокремити наступні стратегічні виклики зовнішній політиці Німеччини:

¹⁶ Schmid N. (2019), „Krieg und Frieden“, *Internationale Politik – die Zeitschrift*, available at: <https://zeitschrift-ip.dgap.org/de/ip-die-zeitschrift/krieg-und-frieden> (accessed 31 January 2020).

¹⁷ Bittner J. „Zur Sache, Deutschland“, *Internationale Politik – die Zeitschrift*, available at: <https://zeitschrift-ip.dgap.org/de/ip-die-zeitschrift/themen/deutsche-aussenpolitik/zur-sache-deutschland> (accessed 31 January 2020).

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid.

1) Нова роль Німеччини в системі глобальної безпеки. Відповідно, постає низка питань: чи можливе для Німеччини постійне членство в РБ ООН? Як далеко готова йти Німеччина у вирішенні міжнародних конфліктів?

2) Близькосхідне врегулювання та антитерористична війна. Німеччина підтримує НАТО ідеологічно чи військово? Чи у всьому збігаються інтереси, позиції Німеччини та США?

3) Російсько-українська війна. Вирішення даного конфлікту – серйозний виклик для німецької східної політики і, зрештою, безпеки. Найбільше Німеччина була б зацікавлена у мирному балансі між США та Росією і у будь-якому компромісі між воюючими сторонами, який означав би припинення вогню. Проте ідеологічно ФРН залишається на стороні західних демократій та України, засуджуючи протиправну анексію українських територій.

4) Розбіжність між глобальними та національними інтересами. Особливо гостро ця розбіжність проявляється у проблемі міграційних процесів та біженців (і не лиш у німецькому, а й у європейському суспільстві). Сплеск націоналістичних сил охопив чи не увесь західний світ: чи вартує ідея толерантності погіршення життя європейців? Наскільки далеко може зайти плюралізм культур у Європі? Чи не суперечить це європейській та національній ідентичностям?

5) Глобальна економічна криза порушила питання про єдність Європи і була одним з основних рушіїв кризи європейської єдності. Перед зовнішньою політикою Німеччини постали нові виклики – Брексіт, відносини з Францією – і, відповідно, питання: як зберегти єдність західної коаліції?

6) Збереження економічного та соціокультурного первенства у конкуренції з новими зростаючими державами. Як зазначалося вище, на фоні економічної та ідеологічної кризи в західному світі спостерігається посилення Китаю та демографічний сплеск в Африці, що ставить Захід перед необхідністю долати розбіжності та консолідувати зусилля.

7) Проблеми кібербезпеки, екології, бідності, здоров'я, боротьби з організованою злочинністю та численні проблеми людства постають також нинішніми викликами зовнішньої політики Німеччини. Вирішення проблем такого роду потребує консолідованих зусиль людства, і дискурс Німеччини про мультилатералізм та багатосторонню співпрацю видається тут особливо доречним.

Висновки. Початок ХХІ століття ознаменувався низкою змін у системі міжнародних відносин. Терористичні атаки, міжнародна економічна криза, міграційні потоки, вихід на міжнародну арену нових акторів поставили під сумнів міжнародний порядок, сформований після руйнування біполярності. Перед об'єднаною Німеччиною, формування якої було одним з ключових параметрів постбіполярної системи міжнародних відносин, постало питання про її змінену роль у зміненій системі міжнародних відносин.

Ключовим викликом для Німеччини сьогодні є необхідність посилення її впливу на міжнародну безпеку. Участь Німеччини у вирішенні міжнародних конфліктів та здобуття постійного членства у Раді Безпеки ООН стали предметом гарячих суспільних дискусій. Не менш вагомим викликом перед німецькою зовнішньою політикою є і необхідність шукати новий баланс у відносинах зі старими союзниками. Міжнародна економічна криза, потоки мігрантів і, що закономірно, сплеск популярності правих сил у західних демократіях поставили під загрозу міцність євроатлантичної коаліції. З іншого боку, російсько-українська війна стала чималим викликом німецькій зовнішній політиці у Східній Європі, оскільки активує у німецькому політикумі конкуруючі мотиви – відданість демократичним цінностям, політику східного партнерства і значимість співпраці з Росією. Насамкінець, перед Німеччиною постає низка глобальних викликів, які, можливо, не становлять моментальної загрози і не потребують негайних рішень, але матимуть вплив у довгостроковій перспективі, а тому вимагають пильної уваги. Це – згадувані вже проблеми перенаселення, бідності та міграції, екологічні катастрофи і загрози кібер-простору. Важливим завданням залишається збереження економічної переваги як Німеччини, так і ЄС, у контексті зростання потенціалу держав, що розвиваються. За останні місяці перед Німеччиною, як і перед усім світом, постала нова глобальна проблема – протистояння епідемії COVID-19. В цілому, основний виклик німецькій зовнішній політиці – це формування нової зовнішньополітичної парадигми, яка відповідає реаліям світу, що змінюється.

Список літератури

1. Баев В.Г. (2008), “Политические и правовые взгляды канцлера Германии Бисмарка”, *Государство и право*, Москва, № 6, С. 88-94.
2. Івасюк Г.О. (2014), *Розвиток зовнішньої політики Німеччини в контексті еволюції системи міжнародних відносин: дис. канд.: 23.00.04*, Чернівці, 221 с.
3. Behrens K. (2005), *Prioritätenwechsel in der deutschen Außenpolitik? Berlin, Paris, Washington – das strategische Dreieck der deutschen Außenpolitik nach dem 11. September 2001*, Lang, Frankfurt am Main, Berlin, Bern, New York, Paris, 182 S.
4. Bierling S.G. (2005), *Die Außenpolitik der Bundesrepublik Deutschland: Normen, Akteure, Entscheidungen*, München, Wien u. Oldenbourg, 355 S.
5. Bittner J. (2019), „Zur Sache, Deutschland”, *Internationale Politik – die Zeitschrift*, available at: <https://zeitschrift-ip.dgap.org/de/ip-die-zeitschrift/themen/deutsche-aussenpolitik/zur-sache-deutschland> (accessed 31 January 2020).
6. Bittner J., Brost M., Dausend P., Hildebrandt T. and Thumann M. (2018), “Deutschland, fast startklar”, *Die Zeit*, Nr. 17, available at: <https://www.zeit.de/2018/17/aussenpolitik-strategie-verantwortung-deutschland-angela-merkel/komplettansicht> (accessed 31 January 2020).
7. Colschen L.C. (2010), *Deutsche Außenpolitik*, Fink, Paderborn, 456 S.
8. “Grundprinzipien deutscher Außenpolitik”, *Auswärtiges Amt*, available at: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/themen/grundprinzipien/216474?isLocal=false&isPreview=false> (accessed 31 January 2020).
9. Hacke C. (1993), *Weltmacht wider Willen: die Außenpolitik der Bundesrepublik Deutschland*, Frankfurt am Main u.a., Ullstein, 678 S.
10. Herzinger R. (2015), “Das gefährliche Problem der deutschen Außenpolitik”, *Die Welt*, available at: <https://www.welt.de/politik/deutschland/article150198763/Das-gefaehrliche-Problem-der-deutschen-Aussenpolitik.html> (accessed 31 January 2020).
11. Jäger T., Höse A. und Oppermann K. (2011), *Deutsche Außenpolitik. Sicherheit, Wohlfahrt, Institutionen und Normen*, VS Verlag, Wiesbaden, 768 S.
12. “Regionen“, *Auswärtiges Amt*, available at <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/regionaleschwerpunkte> (accessed 31 January 2020).
13. Roos U. (2010), *Deutsche Außenpolitik eine Rekonstruktion der grundlegenden Handlungsregeln*, Verl. für Sozialwiss., Wiesbaden, 353 S.
14. Schmid N. (2019), „Krieg und Frieden”, *Internationale Politik – die Zeitschrift*, available at: <https://zeitschrift-ip.dgap.org/de/ip-die-zeitschrift/krieg-und-frieden> (accessed 31 January 2020).
15. Schöllgen G. (2004), *Die Außenpolitik der Bundesrepublik Deutschland von den Anfängen bis zur Gegenwart*, C.H.Beck, München, 277 S.
16. Scholz K.A. (2018), „Deutschlands zu erwartende Außenpolitik”, *Deutsche Welle*, available at: <https://www.dw.com/de/deutschlands-zu-erwartende-aussenpolitik/a-42501820> (accessed 31 January 2020).

References

1. Baev V.G. (2008), “Politicheskie i pravovye vzglyady kantslera Germanii Bismarka”, *Gosudarstvo i pravo*, Moskva, № 6, С. 88-94.
2. Ivasiuk H.O. (2014), *Rozvytok zovnishnoi polityky Nimechchyny v konteksti evoliutsii systemy mizhnarodnykh vidnosyn: dys. kand.: 23.00.04*, Chernivtsi, 221 s.
3. Behrens K. (2005), *Prioritätenwechsel in der deutschen Außenpolitik? Berlin, Paris, Washington – das strategische Dreieck der deutschen Außenpolitik nach dem 11. September 2001*, Lang, Frankfurt am Main, Berlin, Bern, New York, Paris, 182 S.
4. Bierling S.G. (2005), *Die Außenpolitik der Bundesrepublik Deutschland: Normen, Akteure, Entscheidungen*, München, Wien u. Oldenbourg, 355 S.
5. Bittner J. (2019), „Zur Sache, Deutschland”, *Internationale Politik – die Zeitschrift*, available at: <https://zeitschrift-ip.dgap.org/de/ip-die-zeitschrift/themen/deutsche-aussenpolitik/zur-sache-deutschland> (accessed 31 January 2020).
6. Bittner J., Brost M., Dausend P., Hildebrandt T. and Thumann M. (2018), “Deutschland, fast startklar”, *Die Zeit*, Nr. 17, available at: <https://www.zeit.de/2018/17/aussenpolitik-strategie-verantwortung-deutschland-angela-merkel/komplettansicht> (accessed 31 January 2020).

7. Colschen L.C. (2010), *Deutsche Außenpolitik*, Fink, Paderborn, 456 S.
8. “Grundprinzipien deutscher Außenpolitik“, *Auswärtiges Amt*, available at: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/themen/grundprinzipien/216474?isLocal=false&isPreview=false> (accessed 31 January 2020).
9. Hacke C. (1993), *Weltmacht wider Willen: die Außenpolitik der Bundesrepublik Deutschland*, Frankfurt am Main u.a., Ullstein, 678 S.
10. Herzinger R. (2015), “Das gefährliche Problem der deutschen Außenpolitik“, *Die Welt*, available at: <https://www.welt.de/politik/deutschland/article150198763/Das-gefaehrliche-Problem-der-deutschen-Aussenpolitik.html> (accessed 31 January 2020).
11. Jäger T., Höse A. und Oppermann K. (2011), *Deutsche Außenpolitik. Sicherheit, Wohlfahrt, Institutionen und Normen*, VS Verlag, Wiesbaden, 768 S.
12. “Regionen“, *Auswärtiges Amt*, available at <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/regionaleschwerpunkte> (accessed 31 January 2020).
13. Roos U. (2010), *Deutsche Außenpolitik eine Rekonstruktion der grundlegenden Handlungsregeln*, Verl. für Sozialwiss., Wiesbaden, 353 S.
14. Schmid N. (2019), „Krieg und Frieden“, *Internationale Politik – die Zeitschrift*, available at: <https://zeitschrift-ip.dgap.org/de/ip-die-zeitschrift/krieg-und-frieden> (accessed 31 January 2020).
15. Schöllgen G. (2004), *Die Außenpolitik der Bundesrepublik Deutschland von den Anfängen bis zur Gegenwart*, C.H.Beck, München, 277 S.
16. Scholz K.A. (2018), „Deutschlands zu erwartende Außenpolitik“, *Deutsche Welle*, available at: <https://www.dw.com/de/deutschlands-zu-erwartende-aussenpolitik/a-42501820> (accessed 31 January 2020).